

01

การสร้างสรรค์ วิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์ และการแสดงสด เรื่อง Goodbye My Body ในมุมมองของหญิงข้ามเพศ¹

ปฏियชญ์ ชาณสุวรรณ²
ธนัชพร กิตติทอง³

รับบทความ: 28 เมษายน 2566 / แก้ไข: 30 มิถุนายน 2566 / ตอรับตีพิมพ์: 7 กรกฎาคม 2566

<https://doi.org/10.14456/sbjfa.2023.7>

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของศิลปะการแสดงนิพนธ์ระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการแสดง

² นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง แขนงวิชาการละคร คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, e-mail: patiyod_ch@kkumail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, e-mail: tanaki@kku.ac.th

บทคัดย่อ

วิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์และการแสดงสด Goodbye My Body เป็นผลงานศิลปะการแสดงนิพนธ์ในระดับปริญญาตรี เกิดขึ้นจากคำถามเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของร่างกายตนเองที่เกิดมาอยู่ในเพศกำเนิดที่ไม่ตรงตามเพศสภาพและมีความต้องการให้ตนเองสมบูรณ์ในแบบที่ตนอยากเป็น มีวัตถุประสงค์เพื่อบันทึกความรู้สึกของร่างกาย ณ ช่วงเวลานั้นไว้เป็นความทรงจำ โดยใช้เทคนิคการแสดงผ่านการเคลื่อนไหวร่างกาย การใช้วัตถุเชิงสัญลักษณ์ การแสดงออกถึงสภาวะความรู้สึกภายในจิตใจ นำเสนอในรูปแบบวิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์และการแสดงสด กระบวนการสร้างสรรค์ประกอบไปด้วย (1) การกำหนดแนวความคิดและคำถาม (2) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการแสดง ร่างกาย และการเป็นสาวข้ามเพศ (3) ค้นหาและพัฒนารูปแบบการแสดงรวมทั้งการเขียนสตอรี่บอร์ดเพื่อกำหนดทิศทางของงาน (4) การถ่ายทำและตัดต่อผลงานการแสดง (5) นำเสนอผลงาน โดยมีระยะเวลาการทำงานทั้งสิ้น 6 เดือน การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานพบว่า ผู้สร้างสรรค์สามารถบันทึกความรู้สึกของร่างกายในแต่ละช่วงไว้ได้ โดยแบ่งเป็นช่วงร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลง ช่วงความรู้สึกของร่างกายที่สะท้อนความเจ็บปวด และช่วงบันทึกความทรงจำเกี่ยวกับความรู้สึกของร่างกาย ณ ปัจจุบัน ที่รู้สึกเปลี่ยนไป จากความไม่พอใจกับร่างกายบางส่วนกลายเป็นความพอใจ หรือร่างกายบางส่วนที่พอใจ กลับรู้สึกไม่พอใจ ผลงานประกอบไปด้วยวิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์ 3 ตอน ได้แก่ Care บันทึกเรื่องราวความเจ็บปวดภายในใจที่ต้องดูแลร่างกาย ก่อนจะต้องบอกเล่าร่างกายในทุกๆ วัน Change บันทึกความรู้สึกไม่สมบูรณ์ที่อยากจะเปลี่ยนแปลง และ Self ผลงานการแสดงสดร่วมกับวิดีโอของทั้งสองตอนเพื่อสะท้อนความรู้สึกของร่างกาย ณ ปัจจุบัน

คำสำคัญ: วิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์ / การแสดง / ร่างกาย / หญิงข้ามเพศ / กระบวนการสร้างสรรค์

วิธีอ้างอิง

ปริญญ์ ชาญสุรธรรม และ ธนัษพร กิตติก้อง. (2566). การสร้างสรรค์วิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์และการแสดงสด เรื่อง Goodbye My Body ในมุมมองของหญิงข้ามเพศ. *วารสารศิลป์ พีระศรี*, 11(2), 1-22. <https://doi.org/10.14456/sbjfa.2023.7>

© 2023 ลิขสิทธิ์ โดยผู้เขียน และวารสารศิลป์ พีระศรี อนุญาตให้นำบทความไปเผยแพร่ได้ภายใต้สัญญาอนุญาต
ครีเอทีฟคอมมอนส์แบบแสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-ไม่แก้ไขดัดแปลง (CC BY-NC-ND 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

01

Goodbye My Body: The Making of Video Performances and Live Performances from the Aspect of Transwomen¹

Patiyod Chansuwan²
Tanatchaporn Kittikong³

Received: April 28, 2023 / Revised: June 30, 2023 / Accepted: July 7, 2023

<https://doi.org/10.14456/sbjfa.2023.7>

¹ This article is part of Undergraduate Performing Arts Thesis, Bachelor Degree of Fine and Applied Arts (Performing Arts).

² Undergraduate Student, Performing Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University, e-mail: patiyod_ch@kku.ac.th

³ Assistant Professor, Ph.D., Performance Practice Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University, e-mail: tanaki@kku.ac.th

Abstract

The video performances and live performances of "Goodbye My Body" are part of an undergraduate-level performing art thesis. Its concept explores the imperfection of one's own body from the perspective of a transwoman and the desire to change one's body. The objective of the work is to record the emotions associated with the current body as a memory through the creative process. The approach to performance involves body movement techniques, the use of symbolic objects, and the reflection and expression of feelings, presented in the form of video performances and live performances. The process consisted of (1) defining the concept and questions; (2) researching information on performance styles, bodies, and transgender; (3) searching and developing performance styles, including writing storyboards to determine the direction of work; (4) filming and editing; (5) presenting works as video performances and live performances. This creative process lasted six months. The results show that the work embodies the sensations in each phase of being a transwoman, categorized into (1) the changed body; (2) body sensations reflecting pain; (3) the present feeling of the body that has also changed. The work consists of three video performances: (1) Care - presenting the inner pain of having to take care of the body; (2) Change - presenting the incomplete feelings and the desire to change; (3) Self - presenting the current feeling of the body through live performances and video performances of early episodes.

Keywords: Video Performance / Performance / Body / Transwomen / Creative Process

Citation

Chansuwan, P. & Kittikong, T. (2023). Goodbye My Body: The Making of Video Performances and Live Performances from Aspect of Transwomen. *Silpa Bhirasri (Journal of Fine Arts)*, 11(2), 1-22. <https://doi.org/10.14456/sbjfa.2023.7>

© 2023 by the author(s); Silpa Bhirasri (Journal of Fine Arts). This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-Non Commercial-No Derivatives License (CC BY-NC-ND 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

บทนำ

“ปฏิกิริยา ชื่อที่คุณอ่านแล้วคงรู้ดีว่าเป็นผู้ชาย แต่ความจริงแล้วฉันคือมนุษย์คนหนึ่งเพียงเท่านั้น” ข้อความนี้คือมุมมองของผู้สร้างสรรค์ต่อสังคม ผู้สร้างสรรค์เกิดความสนใจและตั้งคำถามเกี่ยวกับ “ความไม่สมบูรณ์ของร่างกายตนเอง” ที่เกิดมาอยู่ในเพศกำเนิดที่ไม่ตรงตามเพศสภาพ มีความต้องการให้ตนเองสมบูรณ์ในแบบที่ตนอยากเป็น คือ การได้มีร่างกายเป็นผู้หญิง ผู้สร้างสรรค์อยากจะเปลี่ยนแปลงเพศสรีระที่ตนเป็นอยู่ไปสู่เพศสรีระในแบบที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้ได้ตกตะกอนเป็นแนวคิดหลักของผลงาน “Goodbye My Body” ซึ่งเสมือนการบันทึกความรู้สึกของตนเองและเพื่อบอกลาร่างกายนั้น

จุดเริ่มต้นของแนวคิด การบันทึกเพื่อบอกลาร่างกาย เกิดขึ้นจากการที่ผู้สร้างสรรค์ได้เข้าร่วมฝึกอบรมการเคลื่อนไหวร่างกายในฐานการภาวนา หรือ MbM (Mindfulness/Meditation-based Movement) ในฐานอาสาสมัครโครงการวิจัย “MbM: กลวิธีการฝึกฝนนักแสดงเพื่อสร้างพลังแห่งการอยู่กับปัจจุบันขณะด้วยแนวทางการภาวนาทางพระพุทธศาสนาของไทยและการเคลื่อนไหวโซมาติกส์” ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชพร กิตติก้อง ที่นำเอาหลักปฏิบัติภาวนามาใช้ในการเคลื่อนไหวร่างกายและสำรวจความรู้สึกตนเองโดยการฝึกอบรมในครั้งนี้ ทำให้ผู้สร้างสรรค์ได้ฝึกทักษะในการแสดงที่ใช้ลมหายใจเป็นฐานในการรับรู้ร่างกายและการเคลื่อนไหว ได้สังเกตเห็นร่างกายตนเองชัดเจนขึ้นผ่านการสำรวจทุกส่วนของร่างกาย ได้เรียนรู้และสังเกตการณ์ปรากฏการณ์ภายในจิตใจตนเอง เห็นถึงความรู้สึกพอใจ และไม่พอใจในร่างกาย ทำให้ผู้สร้างสรรค์ได้ทำความรู้จัก เข้าใจ และยอมรับร่างกายของตนเอง และพร้อมที่จะบอกลาร่างกายของตนเอง

ผลงาน Goodbye My Body ต้องการนำความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับร่างกายตนเองในแง่มุมของการ “เป็น” หญิงข้ามเพศ ที่กำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงร่างกายตัวเอง เป็นภาวะที่ต้องการทำให้ร่างกายของตนเอง “สมบูรณ์” คือ การได้มีร่างกายเป็นเหมือนผู้หญิง ผลงานอาศัยกรอบแนวคิด เพอร์ฟอร์มาทิวิตี (Performativity) ในการขับเคลื่อนแนวคิดของผลงาน โดยมีเป้าหมายของผลงาน คือ การบันทึกความรู้สึกของร่างกาย ณ ช่วงเวลานั้นไว้เป็นความทรงจำ ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้ MbM เป็นวิธีการสร้างการแสดง เนื่องจากเป็นฐานที่ช่วยให้เรากลับมาอยู่กับร่างกายและจิตใจ ซึ่งทำให้เราได้มีเวลาสังเกตและเรียนรู้ร่างกายและจิตใจตัวเองได้มากยิ่งขึ้น ผู้สร้างสรรค์เลือกการนำเสนอผลงานใน 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) วิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์ (Video Performance) และ (2) การแสดงสด (Live Performance) ในนิทรรศการแสดงผลงาน โดยได้เลือกวิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์ของตัวเองในช่วงเวลาต่างๆ แสดงรวมกับการแสดงสด เพื่อนำเสนอความรู้สึกในร่างกายที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป เป็นการบันทึกความรู้สึก ณ ปัจจุบัน โดยคำถามที่ใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสรรค์ คือ ความรู้สึกไม่สมบูรณ์ในร่างกายจะสามารถถ่ายทอดผ่านการแสดงในรูปแบบวิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์และการแสดงสดได้อย่างไร?

ทฤษฎีและกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ผู้สร้างสรรค์ได้ทบทวนทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์ผลงานเรื่อง Goodbye My body ดังนี้

ร่างกายและตัวตน (Body & Self)

ร่างกายและตัวตนของเราอาจถูกควบคุมโดยไม่รู้ตัว เช่น แนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) เรื่อง ร่างกายใต้การบงการ (Docile Body) โดยเรามักคิดว่าเราทำเพื่อตัวเองแต่แท้จริงแล้วก็ป็นอิทธิพลมาจากสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม เช่นเดียวกับสรีระที่นิยามให้กับผู้หญิงที่สวยงาม ต้องผอม ต้องมีสัดส่วน ร่างกายเป็นผู้หญิงตามอุดมคติ จึงเป็นเรื่องที่สร้างความพึงพอใจให้กับตนเองได้ ซึ่งบางครั้ง มนุษย์ก็ยอมเจ็บปวดเพื่อให้ได้มาซึ่งความสวยงามนั้น (เพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย, 2562) ในขณะที่ จูดิธ บัตเลอร์ (Judith Butler) เสนอทฤษฎีเพอร์ฟอร์มาทิวิตี (Performativity) กล่าวคือ ความเป็นหญิงหรือชายนั้นประกอบสร้างโดยการกระทำ ไม่ใช่เพศกำเนิด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นการสะท้อนตัวตนผ่านการกระทำของร่างกาย “การกระทำ” บนร่างกายทำให้เกิดการตระหนักถึงการมีตัวตน ซึ่งตัวตนของผู้กระทำก็ได้แยกอยู่ต่างหากจากการกระทำ แต่การกระทำบอกให้ผู้ที่กำลังกระทำรู้ว่าตนเองเป็นอะไร (นฤพนธ์ ดัวงวิเศษ, 2560) เพราะฉะนั้น ผู้สร้างสรรค์จะอาศัยทฤษฎีเหล่านี้เพื่อสะท้อนการกระทำของร่างกาย เช่น ความต้องการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่อาจมีผลมาจากสังคมหรือภาพจำทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงตัวตนที่อยากจะป็นรวมถึงในการแสดงด้วย

บุคคลข้ามเพศ (Transgender)

บุคคลข้ามเพศ คือ คนที่มีเพศสภาพและเพศกำเนิดไม่สอดคล้องกัน (พุชชาต ล้ำเลิศกิตติกุล, 2564) หญิงข้ามเพศ หมายถึง บุคคลที่เกิดมามีเพศสภาพเป็นผู้ชาย แต่มีความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ป็นผู้หญิง (รณภูมิ สามัคคีคารมย์ และคณะ, 2562: 50) โดยที่บุคคลนั้นจะยังไม่แปลงเพศ หรือแปลงเพศไปแล้วก็ได้ ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงของคนที่ยังไม่แปลงเพศ คือ การเสริมฮอร์โมนเพศหญิง และลดฮอร์โมนเพศชาย เพื่อให้ร่างกายมีความป็นผู้หญิงมากขึ้น โดยการเปลี่ยนสภาพร่างกายให้เข้าสู่ความเป็นผู้หญิงจำเป็นต้องอาศัยฮอร์โมนเพศที่ร่างกายรับจากภายนอก จากรูปแบบยาเตรียมที่หลากหลายได้แก่ ยาเม็ด ยาทา แผ่นแปะผิวหนัง สเปรย์ และยาฉีด ฮอร์โมนที่สำคัญได้แก่ เอสโตรเจน (Estrogen) คือฮอร์โมนเพศหญิง กลุ่มต้านฮอร์โมนเพศชาย (Anti-Androgen hormones) คือการลดฮอร์โมนเพศชาย (มูลนิธิแคร์แมท, ม.ป.ป.) เนื่องด้วยผู้สร้างสรรค์ป็นบุคคลที่เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดจึงเรียกตัวเองว่าเป็นหญิงข้ามเพศ ซึ่งหมายถึง ผู้ซึ่งมีจิตใจเป็นผู้หญิงและมีความต้องการให้ร่างกายตัวเองเป็นผู้หญิง การสร้างสรรค์ผลงานยังป็นการสะท้อนถึงความรู้สึกที่ต้องการเปลี่ยนแปลงร่างกายนี้ให้เกิดความสมบูรณ์ในฐานะของบุคคลข้ามเพศด้วย

วิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์ (Video Performance)

เพอร์ฟอร์แมนซ์ หมายถึง การแสดงที่เน้นการแสดงออกของมนุษย์โดยมีการตีความที่หลากหลาย ซึ่งเกิดขึ้น ณ เวลาใด เวลาหนึ่ง หรือสถานที่ใด สถานที่หนึ่ง โดยเป็นการนำเสนอแนวคิดของการแสดงนั้น (ธนัพร กิตติทอง, 2563) ผู้สร้างสรรค์เลือกทำงานโดยใช้หลักการสร้างการแสดงในรูปแบบเพอร์ฟอร์แมนซ์ เนื่องจากต้องการให้ผลงานสามารถนำเสนอความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์โดยมีเป้าหมายของผลงาน คือ การบันทึกความรู้สึกไว้เป็นความทรงจำของร่างกาย ณ ช่วงเวลานั้น เน้นการนำเสนอความไม่สมบูรณ์ทางร่างกายที่สะท้อนตัวตนของผู้สร้างสรรค์ และเน้นให้ผู้ชมได้เปิดการรับรู้และตีความตามแต่ประสบการณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากผลงาน เนื่องด้วยเน้นการบันทึก การใช้วิดีโอจึงเป็นส่วนหนึ่งของการบันทึกที่ตอบโจทย์ผู้สร้างสรรค์ โดยเมื่อศึกษาการทำงานในแนวทางของ วิดีโออาร์ต (Video Arts) ก็พบว่าสอดคล้องกับความต้องการในการทำงานครั้งนี้ โดย วิดีโออาร์ต เป็นรูปแบบศิลปะที่อาศัยการใช้เทคโนโลยีวิดีโอเป็นสื่อภาพและเสียง อาจจะไม่必有บทพูด คำบรรยาย หรือพล็อตเรื่องที่มองเห็นได้ทั่วไป มักจะถูกนำเสนอในเชิงประสบการณ์ ศิลปะ (Arts Experience) มีความซับซ้อนและลึกซึ้งในการสื่อสารกับผู้ชม ทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และสร้างความเข้าใจผ่านกาย ใจ ไปพร้อมๆ กัน (ศุภชัย อาริรุ่งเรือง, 2555: 21) ดังนั้น ผู้สร้างสรรค์จึงเรียกแนวทางการทำงานครั้งนี้ว่า “วิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์” (Video Performance) เพื่อหมายถึงการแสดงที่ถูกบันทึกด้วยวิดีโอและนำเสนอการแสดงผ่านวิดีโอ การแสดงที่เกิดขึ้นในทุกครั้งนั้นเป็นการแสดงสดโดยมีวิดีโอเป็นตัวบันทึกหลัก หลังจากทำงานแล้ว พุทธเจทที่ได้จะถูกนำมาเลือกสรรและจัดเรียงให้เกิดเป็นภาพที่สะท้อนจุดมุ่งหมายของงานในฐานะงานเพอร์ฟอร์แมนซ์และงานวิดีโออาร์ต

MbM (Mindfulness/Meditation-based Movement)

ผู้สร้างสรรค์ในฐานะนักแสดงเดี่ยวใช้ MbM (Mindfulness/Meditation-based Movement) หรือ การเคลื่อนไหวร่างกายในฐานะการภาวนา เป็นเทคนิคที่ใช้ในการแสดง คือ การทำงานกับร่างกายโดยรับรู้กายผ่านความรู้สึกจากการเคลื่อนไหว การรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 และการรับรู้และสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ผู้สร้างสรรค์ได้นำหลักปฏิบัตินี้มาใช้เป็นเทคนิคการแสดง เนื่องด้วยตัวผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้แสดงผลงานของตนเองด้วยตนเอง จึงจำเป็นอย่างมากที่ต้องอาศัยสติ การรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน ให้สามารถทำงานอย่างมีสมาธิ มีสติที่ควบคุมจิตใจให้สามารถเปิดรับรู้ร่างกายและสิ่งเราต่าง ๆ โดยสามารถเลือกทำงานกับสิ่งเราได้เหมาะสม สดใหม่ และเป็นปัจจุบันขณะ

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

การสร้างสรรค์ผลงานเรื่อง Goodbye My Body ได้ใช้แนวทางของการวิจัยการแสดง (Performance Research) ที่อาศัยกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในการค้นหาคำตอบ ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ เทคนิค วิธีการ หรือรูปแบบการแสดงใหม่ ๆ (ฮัตเล่ย์, 2556 อ้างใน ธนัชร กิตติก้อง, 2563) โดยมีระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน – 30 พฤศจิกายน 2565 ณ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนประกอบไปด้วย (1) การกำหนดแนวความคิดและคำถาม (2) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการแสดง ร่างกาย และการเป็นสาวข้ามเพศ (3) ค้นหาและพัฒนารูปแบบการแสดงรวมทั้งการเขียนสตอรี่บอร์ดเพื่อกำหนดทิศทางของงาน (4) ถ่ายทำและตัดต่อผลงานการแสดง (5) นำเสนอผลงานในรูปแบบวิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์ และแสดงผลงานในรูปแบบการแสดงสด ผู้สร้างสรรค์ทำการวิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์จากการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบที่ได้จากการสะท้อนตนเองก่อน ระหว่าง และหลังกระบวนการ และจะทำการวิเคราะห์การแสดงในเชิงกระบวนการ (Process-oriented) โดยอธิบายวิธีการและกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานรวมทั้งการสะท้อนคำตอบของตัวตนที่ค้นหาผ่านการสร้างผลงานการแสดงในครั้งนี้ (ธนัชร กิตติก้อง, 2563: 172)

รูปแบบของผลงานการแสดง Goodbye My Body แบ่งออกเป็นทั้งหมด 3 ตอน โดยตอนที่ 1 Care และ ตอนที่ 2 Change จะใช้รูปแบบของวิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์ เป็นการจัดเรียงบันทึกการบอกเล่าให้สื่อสารและสะท้อนความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ โดยเล่าผ่านความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ถึงความไม่สมบูรณ์ทางร่างกายของผู้สร้างสรรค์ ใช้สัญลักษณ์ในการแทนค่าความหมายของสิ่งต่างๆ ได้แรงบันดาลใจมาจากการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เช่น การดูแลตัวเองซ้ำๆ และความต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง และตอนสุดท้ายเป็นการแสดงสด ที่เน้นเรื่องการสำรวจความรู้สึก ณ ปัจจุบัน

ตอนที่ 1: Care เป็นการบันทึกเรื่องราวความเจ็บปวดที่ต้องดูแล ก่อนจะต้องบอกเล่าในทุกๆ วัน

ผู้สร้างสรรค์เริ่มด้วยการเขียนสตอรี่บอร์ด (Storyboard) โดยได้ประเด็นต่างๆ จากประสบการณ์ที่ได้จาก MbM ซึ่งทำให้เรียนรู้ถึงความรู้สึกไม่สมบูรณ์ภายในจิตใจที่เชื่อมโยงได้กับการเห็นส่วนต่างๆ ของร่างกายตนเอง ทำให้ระลึกได้ถึงกิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้สร้างสรรค์ที่ต้องดูแลตัวเองในทุกๆ วัน เพื่อให้ได้มีร่างกายที่เป็นผู้หญิงมากยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งที่ต้องทำเป็นประจำได้แก่ การเสริมฮอร์โมนเพศหญิง การดูแลหน้า ผม ผิวพรรณ โดยผู้สร้างสรรค์หยิบยกชีวิตประจำวันเหล่านี้มาใช้ในการสื่อสารความรู้สึกไม่สมบูรณ์และพัฒนาเป็นเรื่องราวที่จะถ่ายทำ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

กระบวนการได้มาซึ่งบทบาท (storyboard) และโจทย์ทางการแสดง

ความรู้สึก ที่เชื่อมต่อกับร่างกาย	ส่วนต่างๆ ของร่างกาย	ความต้องการ	การกระทำ/ ชีวิตประจำวัน (จริง)	โจทย์การแสดง	สิ่งที่เกิดขึ้น
(1) ใส่ใจ	ผิวหนัง	ผิวพรรณเนียนสวย	ทาครีมร่างกาย เช้า-เย็น	ทาครีมผิวหนัง	ทาครีมโดย เคลื่อนไหวด้วยความรู้สึกใส่ใจ (ภาพที่ 1(A))
(2) กังวล	ผิวหนัง	ผิวหนังดี เหมือนผู้หญิง	บำรุงผิวหนัง เช้า-เย็น	บำรุงผิวหนัง ด้วยครีมบำรุง มากมาย	ใช้ครีมบำรุง ผิวหนังโดยหวังให้ เกิดผลเร็วขึ้น (ภาพที่ 1(B))
	ผม	ผมยาวสวย	บำรุงผม และหัวผม จากปลายสู่โคน	หวีผม	หวีผมโดยใช้ การกระทำแทน ความพยายาม (ภาพที่ 1(C))
(3) ไม่พอใจ	เพศ	มีร่างกาย เหมือนผู้หญิง	เสริมฮอร์โมนเพศ หญิง ลดฮอร์โมน เพศชาย	วงจรชีวิต กับยาฮอร์โมน	ปล่อยยาลงมา ใส่ตนเอง (ภาพที่ 1(D))
	ร่างกาย		ดูแลร่างกาย ตัวเอง	วิ่ง	ความรู้สึกที่ต้อง พยายามทำสิ่งนั้น ซ้ำๆ (ภาพที่ 1(E))

หมายเหตุ. สามารถรับชมผลงาน Goodbye My Body ตอนที่ 1 Care ได้ที่ <https://vimeo.com/857720545>

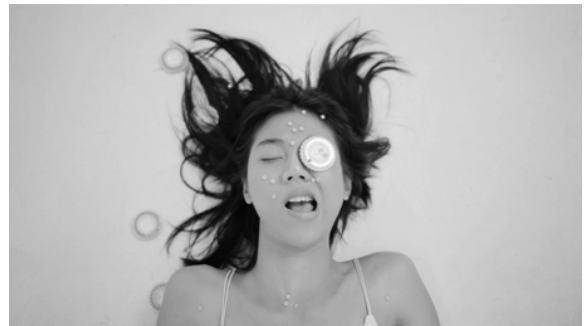
(A)

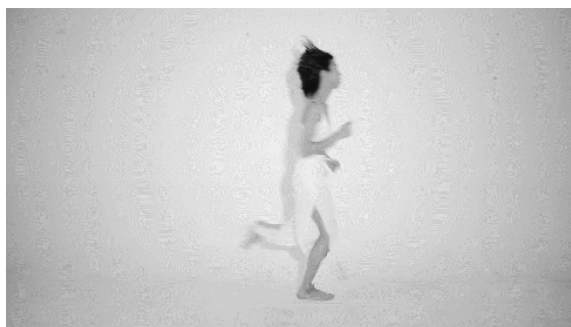
(B)

(C)

(D)

(E)

ภาพที่ 1

โจทย์การแสดง (A) ทาครีมผิวกาย (B) บำรุงผิวหน้าด้วยครีมบำรุง (C) โจทย์การแสดง หวีผม (D) วงจรชีวิตกับยา
ฮอร์โมน (E) ดูแลร่างกายตัวเอง

หมายเหตุ. จาก *Goodbye My Body: Episode 1 – Care*, โดย ปณิธิชัย ชาญสุวรรณ, 2565n, Vimeo
(<https://vimeo.com/857720545>). ลิขสิทธิ์ 2565 โดย ปณิธิชัย ชาญสุวรรณ

การแสดง การถ่ายทำ และการตัดต่อ นั้น เริ่มต้นถ่ายทำการแสดงในวันที่ 25 กรกฎาคม 2565 ที่ห้องปฏิบัติการภาพยนตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยแบ่งการถ่ายทำออกเป็น 5 โจทย์ คือ ยา หน้า ผม ผิว และ วัง ในระหว่างการถ่ายทำผู้สร้างสรรค์ใช้ MbM ทำให้ผู้สร้างสรรค์อยู่กับปัจจุบันขณะและรับรู้ความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งทางกายและทางใจผสมผสานไปกับโจทย์ที่ตนเองต้องการค้นหา กลายเป็นตัวขับเคลื่อนในการถ่ายทำ เช่น ความรู้สึกหนาวเย็นของแอร์ในห้องถ่ายทำส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์เกิดอาการสั่นและนำพาไปสู่ความรู้สึกเจ็บปวดทางใจในขณะที่กำลังถ่ายทำฉากหน้าและสามารถสื่อสารความรู้สึกที่ไม่สมบูรณ์ผ่านการแสดงไปถึงการบันทึกวิดีโอในการถ่ายทำ ซึ่งเกิดเป็นภาพการแสดงในช่วงนาฬิกาที่ 05:55 – 06:03

ผู้สร้างสรรค์ได้ใช้วิธีการตัดต่อโดยการวางและจัดเรียงภาพเพื่อให้เกิดภาพที่สะท้อนความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ทั้ง 3 ความรู้สึก ได้แก่ ใส่ใจ กังวล ไม่พอใจ โดยมีจุดเน้นสำคัญที่จะต้องสื่อสารผ่านผลงาน คือ ความพยายาม และการทำซ้ำ ทำให้เกิดภาพการตัดต่อที่ซ้ำไปมาและวนกลับมาที่เดิมอยู่อย่างนั้นเรื่อยๆ ทุกๆ ครั้งที่วนกลับมา อารมณ์ความรู้สึกของนักแสดงยิ่งทวีคูณ ผลลัพธ์เบื้องต้นที่ได้จากตอนที่ 1 ไม่ได้เป็นไปตามสตอรี่บอร์ดที่วางไว้ทั้งหมด แต่ภาพที่ได้จากการทำงานนั้นปรากฏความรู้สึกที่ต้องการสื่อสารที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สร้างสรรค์เห็นถึงมิติการทำงานที่อยู่กับการลงมือปฏิบัติ และความสำคัญของการยืดหยุ่นกับการทำงานผ่านโจทย์ที่กำหนดไว้ ที่จะยังผลให้มีความน่าสนใจกว่าแผนที่วางไว้ได้ เมื่อนำผลงานไปเผยแพร่ในเว็บไซต์ ได้ผลตอบรับกลับมาว่า ผู้สร้างสรรค์สามารถถ่ายทอดความรู้สึกออกมาได้ดีมาก ผู้ชมรับรู้ได้ถึงความรู้สึกเจ็บปวดจากความพยายามที่จะทำสิ่งเหล่านั้น ผู้ชมบางส่วนสะท้อนว่า ผลงานชิ้นนี้ทำให้เขาได้มองเห็นความเป็นหญิงในจิตใจของตนเองในขณะที่เขายังเป็นผู้ชายอยู่ ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกอ่อนไหว อ่อนโยน มีมุมมองสำคัญหนึ่งที่สะท้อนว่า รู้สึกตกใจเพราะผู้สร้างสรรค์เปลือยท่อนบนและเห็นหน้าอก เนื่องจากตอนแรกคิดว่าผู้สร้างสรรค์เป็นผู้หญิง แต่พอทราบว่าเป็นหญิงข้ามเพศกลับรู้สึกปกติและไม่ตกใจอย่างเดิม สิ่งนี้ทำให้ผู้สร้างสรรค์ได้เรียนรู้อีกว่า การเป็นหญิงข้ามเพศได้รับคุณค่าแตกต่างจากการเป็นผู้หญิงแท้ ซึ่งผลตอบรับทั้งหมดนี้ได้ส่งผลในการวางแผนการทำงานในชิ้นที่ 2 ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2: Change ความรู้สึกไม่สมบูรณ์ที่อยากจะเปลี่ยนแปลง

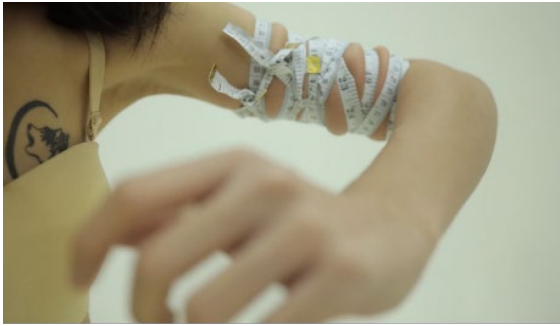
ผู้สร้างสรรค์ต้องการนำเสนอร่างกายที่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงผ่านร่างกายที่มีความเป็นชาย เพื่อให้ผู้ชมรับรู้ถึงความเป็นมนุษย์มากกว่าเพศสภาพของผู้สร้างสรรค์ ผู้สร้างสรรค์เขียนสตอรี่บอร์ดที่เริ่มต้นจากส่วนต่างๆ ของร่างกายที่เชื่อมโยงกับความรู้สึกไม่สมบูรณ์ และความต้องการจะเปลี่ยนแปลงส่วนต่างๆ เหล่านั้น ประกอบไปด้วย กล้ามเนื้อแขน ขา ลูกกระเดือก หน้าอก และอวัยวะเพศ ดังแสดงในตารางที่ 2 นี้

ตารางที่ 2

ตารางวิเคราะห์การสร้างสรรค์บอร์ด Change

ส่วนต่างๆ ของร่างกาย (ที่ต้องการ เปลี่ยนแปลง)	ความต้องการ เปลี่ยนแปลง	ความรู้สึก ที่เชื่อมต่อกับ ร่างกาย	โจทย์การแสดง	สิ่งที่เกิดขึ้น
(1) แขน, ขา	ต้องการฉีดโบท็อกซ์ กล้ามเนื้อแขน ขา เพื่อให้ดูเล็กลง	ความไม่พอใจ	การทำให้แขน ขาเล็ก ตามมาตรฐานของตนเอง	ใช้สายวัดตัววัดแขน-ขา/ พยายามทำให้วัตถุหรือสิ่งใดๆ เล็กลง (ภาพที่ 2(A))
(2) ลูกกระเดือก	ต้องการกลอก ลูกกระเดือก เพื่อให้เหมือนผู้หญิง	เจ็บปวด	รู้สึกถึงผิวสัมผัสที่แข็ง การใช้ชีวิตให้อยู่รอดแต่ แลกมาด้วยการเผยแพร่ ตนความเป็นผู้ชาย และ การเอาลูกกระเดือกออก	สัมผัสลูกกระเดือก/ ดื่มน้ำเพื่อขยายภาพของลูก กระเดือก/ ความต้องการเอา สิ่งนี้ออกจากตัว (ภาพที่ 2(B))
3) หน้าอก	ต้องการเสริมหน้าอก เพื่อให้เหมือนผู้หญิง	ใส่ใจ	ทำให้หน้าอกใหญ่ขึ้น การได้มีร่างกายสวย เหมือนผู้หญิง	นวดหน้าอก/ เปรียบเทียบ ร่างกายตนเองกับหุ่น (ภาพที่ 2(C))
(4) อวัยวะเพศ	ต้องการแปลงเพศ เพื่อให้เหมือนผู้หญิง	เจ็บปวด	ปกปิด ซ่อนเร้น อวัยวะ เพศชายให้กลายเป็น หญิง และทำลายอวัยวะ เพศชายให้หายไป	เอาเทปพันอวัยวะเพศเพื่อ ปกปิด/เหยียบหรือทำลายวัตถุ ที่แทนค่าของความเป็นเพศ ชาย (ภาพที่ 2(D))
(5) ทุกส่วน ที่ไม่สมบูรณ์ ของร่างกาย	ต้องการมีร่างกาย เหมือนผู้หญิง	เจ็บปวด	อดทนในร่างกาย ที่ต้องการ	ปั้นร่างกายของตนเอง ด้วยปูนเป็นหุ่นสมบูรณ์ (ภาพ ที่ 2(E))

หมายเหตุ. สามารถรับชมผลงาน Goodbye My Body ตอนที่ 2 Change ได้ที่ <https://vimeo.com/857721078?>

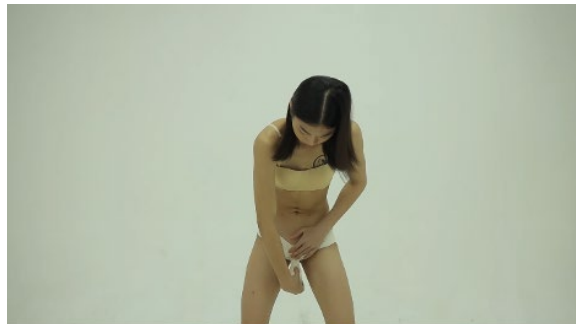
(A)

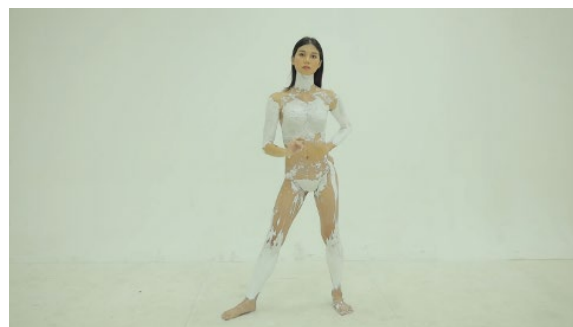
(B)

(C)

(D)

(E)

ภาพที่ 2

โจทย์การแสดง (A) การทำให้แขนขาเล็กลงตามมาตรฐานของตนเอง (B) การเผยตัวตนความเป็นผู้ชาย (C) การทำหน้าอกใหญ่ขึ้น (D) ทำลายอวัยวะเพศชายให้หายไป (E) ความอดทนในร่างกายที่ต้องการ
หมายเหตุ. จาก *Goodbye My Body: Episode 2 – Change*, โดย ปฏิชญ์ ชาญสุวรรณ, 2565ข, Vimeo
(<https://vimeo.com/857721078>). ลิขสิทธิ์ 2565 โดย ปฏิชญ์ ชาญสุวรรณ

การแสดง การถ่ายทำ และการตัดต่อ ในตอนที่ 2 Change เริ่มถ่ายทำการแสดงในวันที่ 27-29 กันยายน 2565 ที่ห้องปฏิบัติการภาพยนตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยแบ่งการถ่ายทำออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ กล้ามเนื้อและลูกกระเดือก หน้าอกและอวัยวะเพศ และรูปร่างมนุษย์ ดังนี้

(1) กล้ามเนื้อและลูกกระเดือก

การถ่ายทำในฉากกล้ามเนื้อ ผู้สร้างสรรค์กำหนดโจทย์การแสดง คือ การพยายามทำให้กล้ามเนื้อเล็กลง โดยอาศัยการทำงานเชิงสัญลักษณ์ โดยใช้ขนมปังแทนกล้ามเนื้อ สายวัดแทนมาตรฐานความงาม เกิดการทดลองและการกระทำหลากหลายรูปแบบ ร่วมกับวัตถุที่เลือกไว้จนได้ภาพและการกระทำที่น่าสนใจ เช่น การแสดงออกโดยการบีบและกดขนมปัง การถูกพันธนาการกับสายวัดตัวมารัดแขนและขา การออกแรงเพื่อรับรู้และทำให้เห็นถึงการทำงานของกล้ามเนื้อ เป็นต้น

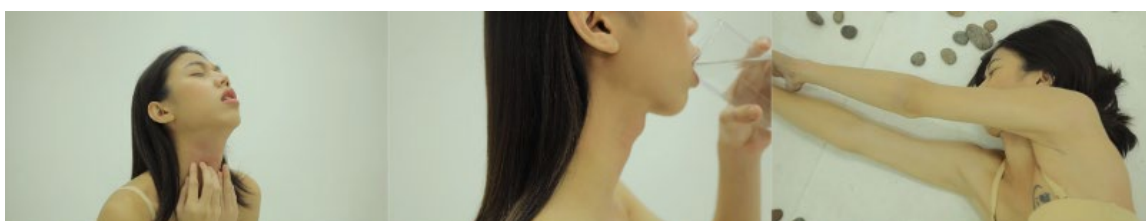

ภาพที่ 3

การสร้างการแสดงจากโจทย์กล้ามเนื้อ

หมายเหตุ. จาก *Goodbye My Body: Episode 2 – Change*, โดย ปณิธิชัย ชานุมุข, 2565, Vimeo (<https://vimeo.com/857721078>). ลิขสิทธิ์ 2565 โดย ปณิธิชัย ชานุมุข

เช่นเดียวกับการถ่ายทำฉากลูกกระเดือก การรับรู้และสัมผัสได้ถึงลูกกระเดือกนั้นเชื่อมโยงกับความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ เป็นความทรมานทางใจ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ การรับรู้ได้ถึงการมีอยู่ของลูกกระเดือกทั้งจากตนเองและจากการกระทำในชีวิตประจำวันต่างๆ ใช้ในการถ่ายทอดสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจได้ดียิ่งขึ้น โดยได้ภาพที่น่าสนใจ เช่น ความรู้สึกจากการสัมผัสลูกกระเดือก การดื่มน้ำซึ่งเป็นการกระทำที่ธรรมดาและจำเป็นต่อการมีชีวิตขยายภาพของลูกกระเดือกซึ่งไม่อาจซ่อนเร้นหรือปิดบังไว้ได้ และการใช้หิน แทน คุณสมบัติของความแข็งของลูกกระเดือกเพื่อนำเสนอความต้องการเอาออกจากร่างกาย

ภาพที่ 4

การสร้างการแสดงจากโจทย์ลูกกระเดือก

หมายเหตุ. จาก *Goodbye My Body: Episode 2 – Change*, โดย ปณิธิชัย ชานุมุข, 2565, Vimeo (<https://vimeo.com/857721078>). ลิขสิทธิ์ 2565 โดย ปณิธิชัย ชานุมุข

(2) หน้าอกและอวัยวะเพศ

ผู้สร้างสรรค์มีความรู้สึกต่อร่างกายโดยเฉพาะหน้าอกและอวัยวะเพศที่ทำให้เห็นความเป็นชายได้ชัดเจนที่สุด ส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์รู้สึกถึงความสมบูรณ์ของร่างกายอย่างเด่นชัด โจทย์การแสดงในการถ่ายทำจึงเป็นการที่ผู้สร้างสรรค์พยายามสร้าง เปลี่ยนและปกปิดร่างกาย เช่น หน้าอกจะมีการแสดงออกในการพยายามนวดเพื่อขยาย เต็มหรือเสริม เพื่อให้เป็นเช่นหุ่นมาตรฐานผ่านภาพการเปรียบเทียบกับหุ่น

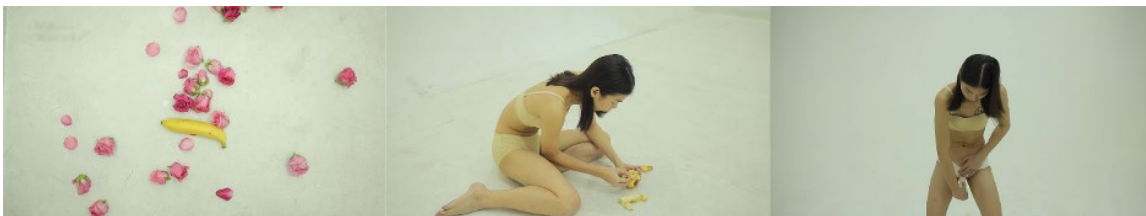

ภาพที่ 5

การสร้างการแสดงจากโจทย์หน้าอก

หมายเหตุ. จาก *Goodbye My Body: Episode 2 – Change*, โดย ปณิษญ์ ชาญสุวรรณ, 2565ข, Vimeo (<https://vimeo.com/857721078>). ลิขสิทธิ์ 2565 โดย ปณิษญ์ ชาญสุวรรณ

ในขณะการทำงานกับอวัยวะเพศ ที่ผู้สร้างสรรค์ใช้วิธีการเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์เชิงรูปทรง เช่นการแทนกล้วยหอมและดอกกุหลาบสีชมพูให้เป็นอวัยวะเพศชายและหญิง การพยายามเปลี่ยนกล้วยให้กลายเป็นดอกไม้ แทนสัญลักษณ์เชิงความรู้สึก การใช้เทปพันเพื่อปกปิดอวัยวะเพศชายให้เรียบเนียนเหมือนอวัยวะเพศหญิง เป็นต้น

ภาพที่ 6

การสร้างการแสดงจากโจทย์อวัยวะเพศ

หมายเหตุ. จาก *Goodbye My Body: Episode 2 – Change*, โดย ปณิษญ์ ชาญสุวรรณ, 2565ข, Vimeo (<https://vimeo.com/857721078>). ลิขสิทธิ์ 2565 โดย ปณิษญ์ ชาญสุวรรณ

ระหว่างการค้นหาและถ่ายทำ ผู้สร้างสรรค์ได้รับรู้ถึงความรู้สึกทั้งภายในใจและภายนอกที่มาจากร่างกายที่มีความทรนทาน และไม่พอใจ ความต้องการอยากเปลี่ยน จนท้ายที่สุดเมื่อทำได้สำเร็จแล้ว ผู้สร้างสรรค์รับรู้ได้ถึงความสุขทางใจที่ตามมาถึงแม้ร่างกายจะทรนทานก็ตาม

(3) รูปปั้นมนุษย์

ผู้สร้างสรรค์ได้เรียนรู้ร่างกายของตนเองในระหว่างที่ถูกปั้น ถูกสร้างให้เป็นหุ่นผู้หญิงที่สวยงาม สัมผัสได้ถึงความแตกต่างของร่างกายจากเดิม รู้สึกได้ถึงความอึดอัดที่สวยงาม โดยในระหว่างการทำฉากรูปปั้นมนุษย์ ผู้สร้างสรรค์ต้องใช้ปูนปลาสเตอร์ในการทำไปทั่วส่วนต่างๆ ของร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ ประกอบไปด้วย ลูกกระเดือก แขน ขา หน้าอก อวัยวะเพศ เมื่อปูนแข็งตัวส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์ไม่สามารถขยับร่างกายได้สะดวก และเกิดอาการหน้ามืดเนื่องจากหายใจลำบาก การถ่ายทำจึงต้องดำเนินไปด้วยความรวดเร็วที่สุด แต่ระหว่างนั้นผู้สร้างสรรค์พยายามรักษาสติและอยู่กับปัจจุบันขณะ ทำให้สามารถรับรู้ได้ถึงความพยายามที่จะทำให้ตัวเองสมบูรณ์จนเกิดความอึดอัด ไม่สบายตัว แต่ยังคงอดทนและพยายามอยู่อย่างนั้น ท้ายที่สุดผู้สร้างสรรค์รู้สึกถึงอาการหมดแรงและยินยอมที่จะทิ้งตัวลง แม้จะไม่ได้ภาพที่สวยงามอย่างที่วางแผนไว้ แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจทิ้งตัวลงและทำให้ปูนปลาสเตอร์แตกออกเกิดเป็นภาพที่น่าสนใจและสะท้อนความรู้สึกเจ็บปวดความพยายามอดทนในร่างกายที่ต้องการได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 7

การสร้างการแสดงจากโจทย์ร่างกายที่สมบูรณ์

หมายเหตุ. จาก *Goodbye My Body: Episode 2 – Change*, โดย ปณิธิชัย ขาญสุวรรณ, 2565, Vimeo (<https://vimeo.com/857721078>). ลิขสิทธิ์ 2565 โดย ปณิธิชัย ขาญสุวรรณ

การตัดต่อตอนที่ 2 Change ผู้สร้างสรรค์ได้ทดลองวิธีการจัดวางภาพในหลากหลายแนวทาง โดยได้เลือกใช้การจัดเรียงภาพเป็นเรื่องราวของแต่ละส่วนของร่างกาย เริ่มต้นที่ หน้าอก กล้ามเนื้อ ลูกกระเดือก และอวัยวะเพศ ซึ่งเป็นการเริ่มจากสิ่งที่มีผลต่อความรู้สึกเจ็บปวดทางใจน้อยที่สุดไปสู่สิ่งที่เจ็บปวดทางใจมากที่สุด ทุกๆ ภาพการเคลื่อนไหวยังคงสะท้อนความรู้สึกไม่สมบูรณ์แฝงไปด้วยความหวังที่เปลี่ยนแปลง ภาพพุทเทจที่ได้จากการถ่ายทำที่ตรงกับความต้องการนั้นมีจำนวนที่เยอะมาก ทำให้เกิดปัญหาในการคัดเลือกภาพให้ตรงกับความต้องการที่จะสื่อสารที่ชัดเจนที่สุด จึงต้องใช้เวลาในการเลือกและทดลองจัดวางร่วมกับภาพอื่นๆ ในระหว่างนั้น ผู้สร้างสรรค์ได้พบการเรียบเรียงโดยเน้นไปที่การนำเสนอความรู้สึกของร่างกายที่เต็มไปด้วยความไม่พอใจ ความเจ็บปวด และความบั่นบ่วน จากพุทเทจทั้งหมด ผลลัพธ์เบื้องต้นที่ได้จากตอนที่ 2 คือ ผู้สร้างสรรค์ได้เรียนรู้และยอมรับความรู้สึกเจ็บปวดของตัวเอง โดยให้ความสำคัญกับปัจจุบันในการที่จะมองเห็นความค่อยๆ เปลี่ยนแปลง มากกว่าปลายทาง ผลตอบรับจากผู้ชมส่วนใหญ่กล่าวว่า ตอนที่ 2 นี้ เป็นตอนที่หนักและยาก รับรู้ได้ถึงความรู้สึกเจ็บปวด บางคนกล่าวว่า ไม่สามารถดูงานจนจบได้เพราะทำให้รู้สึกมาก

ตอนที่ 3: Self การสะท้อนความรู้สึกของร่างกาย ณ ปัจจุบัน

ผู้สร้างสรรค์นำผลลัพธ์ที่ได้จากการตกตะกอนจากกระบวนการสร้างสรรค์ ตอนที่ 1 Care และ ตอนที่ 2 Change มาใช้สร้างและนำเสนอการแสดงสด โดยเลือกใช้กระจกเป็นสัญลักษณ์แทนการสะท้อนตัวตน ณ ปัจจุบัน โดยผู้สร้างสรรค์จะมองดูร่างกายของตนเองผ่านกระจกที่ตั้งไว้ เพื่อสำรวจและแสดงให้เห็นความรู้สึก ณ ปัจจุบัน ที่มีต่อส่วนต่างๆ ของร่างกายทั้งที่เปลี่ยนแปลงแล้วและยังไม่ได้เปลี่ยนแปลง โดยเกิดเป็นบทการแสดง ดังแสดงในตารางที่ 3 นี้

ตารางที่ 3

ตารางวิเคราะห์บทการแสดง Self

ร่างกายที่สังเกต	โจทย์การแสดง	สิ่งที่เกิดขึ้น	ความรู้สึกที่เชื่อมต่อกับร่างกาย
แขน, ขา	สังเกตแขนและขาของตนผ่านกระจกและการสัมผัส	ส่องกระจกดูแขน และขา มองถึงความเปลี่ยนแปลง	เจ็บปวดจากกล้ามเนื้อที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง แต่รู้สึกถึงผิวพรรณที่ดีขึ้น
ลูกกระเดือก	สังเกตลูกกระเดือกผ่านกระจกและการสัมผัส	ส่องกระจกดูลูกกระเดือก เห็นถึงสิ่งที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง	เจ็บปวด
หน้าอก	สังเกตหน้าอกผ่านกระจกและการสัมผัส	ส่องกระจกดูหน้าอก รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงผ่านเสื้อผ้าที่ใส่	ใส่ใจ
อวัยวะเพศ	สังเกตเสื้อผ้าส่วนที่ปกปิดอวัยวะเพศผ่านกระจก	ส่องกระจกดูอวัยวะเพศผ่านเสื้อผ้า	เจ็บปวดที่รับรู้ได้ถึง ความไม่เปลี่ยนแปลงที่ต้องกดทับผ่านการสวมใส่เครื่องแต่งกายที่รัดเก็บอวัยวะเพศให้เป็นทรงที่ดูเหมือนผู้หญิง
หน้า	สังเกตหน้าผ่านกระจกและการสัมผัส	ส่องกระจกดูหน้า รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงและความสวยงาม	พอใจ
ผม	สังเกตผมผ่านกระจกและการสัมผัส	ส่องกระจกดูผม รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของผมที่ยาวขึ้นและความสวยงาม	พอใจ

หมายเหตุ. สามารถรับชมผลงาน Goodbye My Body ตอนที่ 3 Self ได้ที่

https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1kgL9Oj-_qDLiWxYiu6xQUKKbtv3mXBGQ

การจัดแสดงผลงานในนิทรรศการมีการใช้ผลงานในตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ฉายภาพในจอทีวีจอใหญ่ เพื่อสะท้อนความรู้สึกผ่านการกระทำของร่างกาย และยังฉายภาพการกระทำบางส่วนในผลงานวิดีโอตอนที่ 1 คือการดูแลผิวหน้าเพื่อให้เห็นถึงความเจ็บปวดผสมความกังวล ความต้องการดูแลร่างกายให้สวยงามอยู่ตลอดเวลา และการใช้เทปพันอวัยวะเพศชายจากตอนที่ 2 เพื่อสะท้อนให้เห็นความรู้สึกของหญิงข้ามเพศที่ต้องการเป็นผู้หญิงโดยแสดงถึงความเจ็บและความอยากจะเป็น และตั้งกระจกไว้ในงานเพื่อสะท้อนภาพร่างกายและความรู้สึกของตัวเองที่เกิดขึ้นจากวิดีโอ และยังให้ผู้ชมสามารถเห็นถึงร่างกายของตัวเองได้อีกด้วย

ภาพที่ 8

การแสดงผล Goodbye My Body - การสะท้อนความรู้สึกของร่างกาย ณ ปัจจุบัน

หมายเหตุ. ผลงาน Goodbye My Body ตอนที่ 3 Self เทคนิค Live Performance and Video Performance

การแสดงผลงานในรูปแบบการแสดงผล ตอนที่ 3 Self ได้นำเสนอในวันที่ 26-27 พฤศจิกายน 2565 โดยใช้เวลาในการแสดง 3 ชั่วโมง ณ หอศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น การวิเคราะห์ผลจากกระบวนการแสดงในตอนที่ 3 ผู้สร้างสรรค์ยังคงมีความรู้สึกไม่สมบูรณ์กับร่างกายตัวเอง ถึงแม้ว่าร่างกายจะเติบโตและเปลี่ยนแปลงไปในช่วงเวลาหลายเดือน โดยกระจกเป็นสิ่งสะท้อนตัวตน ณ ปัจจุบันของผู้สร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจน เพราะในระยะของการแสดง 3-4 ชั่วโมง ผู้สร้างสรรค์ได้มีเวลากลับมาสังเกตร่างกายตัวเองมากขึ้น ทั้งยังได้เห็นถึงวิดีโอที่บันทึกความรู้สึกของร่างกาย ณ ช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้ว ซึ่งส่งผลให้ระหว่างการแสดง ผู้สร้างสรรค์รู้สึกไม่พอใจ เจ็บปวด และสายตากลับมองเห็นแต่จุดบกพร่องมากกว่าจุดที่สมบูรณ์ มีเพียงบางช่วงเท่านั้นที่ผู้สร้างสรรค์จะรับรู้ได้ถึงจุดที่สมบูรณ์ของร่างกาย แต่ในขณะที่

เดียวกัน ผู้ชมกลับมองเห็นถึงความสวยงาม มีเสียงของผู้ชมที่พูดระหว่างการแสดงว่าผู้สร้างสรรค์สวยมาก ทั้งยังชื่นชมในร่างกายของผู้สร้างสรรค์ รวมทั้งมีผู้ชมกล่าวว่ามองเห็นความสวยของผู้สร้างสรรค์ แต่ทำไมผู้สร้างสรรค์ถึงมีความรู้สึกไม่พอใจผ่านการกระทำ การส่องกระจก หรือสัมผัสตัวเอง ซึ่งคำกล่าวของผู้ชมสะท้อนให้ตัวผู้สร้างสรรค์เห็นว่า ท้ายที่สุด ผู้สร้างสรรค์ก็ยังไม่สมบูรณ์กับร่างกายในหลายๆ ส่วน และอยากเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อตัวเองไม่ใช่เพราะเสียงรอบข้างแต่อย่างใด นั่นจึงเป็นผลสำคัญที่ทำให้เห็นว่าผู้สร้างสรรค์กำลังทำงานกับร่างกายของตนซึ่งกำลังสะท้อนความรู้สึกเหล่านั้นผ่านภาพการกระทำของตนอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการสร้างสรรค์และจัดการแสดงผลงานวิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์และการแสดงสดทั้งหมด ผู้สร้างสรรค์ได้เห็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงและบันทึกไว้ดังนี้

1. ร่างกายในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกันไป ซึ่งเป็นผลมาจากการถ่ายทำที่ใช้เวลาห่างกัน หน้าอกในตอนที่ 1 กับหน้าอกในตอนที่ 3 ก็มีขนาดที่แตกต่างกัน ความยาวของผมในตอนที่ 1 กับผมในตอนที่ 3 ก็แตกต่างกันเช่นกัน ความเปลี่ยนแปลงของการเป็นหญิงข้ามเพศนั้นเกิดขึ้นอย่างช้าๆ แต่ก็สามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผ่านร่างกายได้ หากสังเกตอย่างละเอียด

2. ความรู้สึกของร่างกาย ณ ช่วงเวลานั้น เป็นความเจ็บปวดทางใจที่มีต่อร่างกาย ในเวลาปัจจุบันของการทำงานชิ้นสุดท้าย ถึงแม้ว่าผู้สร้างสรรค์จะยังไม่ได้ประสบผลสำเร็จทางการเปลี่ยนแปลงร่างกายอย่างสมบูรณ์ที่สุด แต่สิ่งนี้ก็ทำให้ผู้สร้างสรรค์ได้เห็นคุณค่าของร่างกายตัวเอง โดยการบันทึกการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาทำให้ได้เรียนรู้และเข้าใจตัวเองมากยิ่งขึ้น ความเข้าใจเกี่ยวกับร่างกายและตัวตนและนั้นเชื่อมโยงโดยความรู้สึกที่เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาเป้าหมายที่สะท้อนไปกับการต้องการเปลี่ยนแปลงของร่างกายของผู้สร้างสรรค์ จึงสามารถกล่าวได้ว่า งานชิ้นนี้แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนที่เกิดขึ้นกับบุคคลข้ามเพศทั้งจากผลกระทบที่มาจากกรอบสังคมในการแยกแยะบทบาททางเพศ และในขณะเดียวกันยังมีความซับซ้อนของสภาวะภายในที่บ่งชี้เรื่องเพศกับตัวตนด้วย

3. บันทึกความทรงจำเกี่ยวกับความรู้สึกของร่างกาย ณ ปัจจุบัน ที่ผู้สร้างสรรค์กำลังเขียนบทความชิ้นนี้นั้น ผู้สร้างสรรค์ได้ย้อนกลับไปดูคลิปวิดีโอของตนเอง ทำให้ผู้สร้างสรรค์เห็นความทรงจำที่เจ็บปวดของตัวเอง และระลึกได้ถึงความต้องการที่รุนแรงมากในช่วงเวลานั้น ส่งผลให้ความรู้สึกไม่สมบูรณ์และเป้าหมายที่อยากจะเปลี่ยนแปลงนั้นสูงไปตามเช่นกัน เช่น ความพยายาม ความเจ็บปวด และการสังเกต แต่ในปัจจุบัน ณ ตอนนี้ ผู้สร้างสรรค์มีความรู้สึกเปลี่ยนไป เริ่มตั้งแต่หลังเสร็จสิ้นการถ่ายทำตอนที่ 2 ที่ผู้สร้างสรรค์ได้เล่าถึงความต้องการอยากจะแปลงเพศ แต่ ณ ปัจจุบันนี้กลับรู้สึกและยอมรับกับร่างกาย ณ ปัจจุบันมากขึ้น

และไม่รู้สึกว่าเป็นหรือต้องการที่จะต้องแปลงเพศหรือเกิดความทุกข์ทรมานใจเช่นเดียวกับที่ตัวเองที่เคยบันทึกไว้ ดังนั้นการทำงานโดยอาศัยวิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์นั้นแสดงให้เห็นถึง ความแตกต่างของมนุษย์ในช่วงเวลาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง อาจสะท้อนและสอดคล้องมากน้อยแตกต่างกันได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องราวเดียวกันก็ตาม การใช้วิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์จึงเป็นการทดลองในการรับรู้ทั้งของผู้สร้างสรรค์และผู้ชมไปพร้อมกัน

4. การใช้ MbM (Mindfulness/Meditation-based Movement) ในการแสดงของผลงานชิ้นนี้นั้น มีลักษณะสำคัญ 2 ประเด็น คือ (1) เป็นเทคนิคของการทำงานของนักแสดงในระหว่างกายแสดง โดยเทคนิคนี้ช่วยให้การถ่ายทำผลงานในตอนที่ 1 Care และ ตอน ที่ 2 Change นั้นง่ายขึ้น เนื่องจากผู้สร้างสรรค์ได้อยู่กับลมหายใจรับรู้และเชื่อมต่อความรู้สึก อารมณ์ และโจทย์การแสดงผ่านร่างกายและจิตใจ เกิดเป็นการเคลื่อนไหวที่สะท้อนถึงสภาวะที่เกิดขึ้นต่างๆ ทำให้ผู้สร้างสรรค์สามารถรับรู้ได้ถึงความรู้สึก ความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นทางกายและใจโดยไม่ต้องอาศัยการสร้างจินตนาการ ผู้สร้างสรรค์ยังสามารถใช้ประโยชน์จากการรับรู้ถึงสิ่งแวดล้อมในการผสานเข้ากับทำงานได้อีกด้วย เช่น ความหนาวของสภาพอากาศในห้องแอร์ ทำให้เกิดอาการสั่นที่เชื่อมต่อไปยังความรู้สึกเจ็บปวด ในส่วนของ ตอน ที่ 3 Self การใช้ MbM ยังเป็นส่วนสำคัญเนื่องจากผู้สร้างสรรค์จำเป็นต้องอยู่กับสถานที่ที่มีผู้คนผ่านไปมาเป็นจำนวนมาก MbM ช่วยให้ผู้สร้างสรรค์มีสมาธิกับโจทย์การแสดง กับร่างกายและการรับรู้ของตนเอง ทำให้มีสติอยู่ตลอดเวลาโดยสามารถแบ่งความสำคัญในการทำงานเชิงการรับรู้ได้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่า 4-5 ชั่วโมง และ (2) ผลต่อลักษณะทางกายภาพของผลงาน หรือภาพวิดีโอที่ออกมา โดยภาพที่ได้จากการบันทึกการทำงานของนักแสดงที่ใช้เทคนิค MbM นั้นจะได้ภาพวิดีโอที่เต็มไปด้วยความรู้สึกที่จริงและชัดเจน การเคลื่อนไหวร่างกายของนักแสดงมีความละเอียดทำให้กล้องสามารถบันทึกภาพในช่วงจังหวะเหล่านั้นได้ ภาพการแสดงของนักแสดงนั้นสามารถเชื่อมโยงได้กับปฏิกิริยาหรือการรับรู้ผ่านการสัมผัสที่เกิดขึ้นผ่านทางร่างกายโดยตรงไปตรงมา ภาพวิดีโอที่ออกมาจึงมีความชัดเจนในความรู้สึกของทั้งผู้สร้างสรรค์และผู้ชมที่รับรู้ด้วย

บทสรุป

ผู้สร้างสรรค์ได้เห็นตัวเองชัดเจนขึ้นจากการสำรวจร่างกาย เห็นถึงความรู้สึกและตัวตนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับร่างกายและการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย กระบวนการการสร้างสรรค์วิดีโอเพอร์ฟอร์แมนซ์และการแสดงสดเรื่อง Goodbye My Body ในมิติของหญิงข้ามเพศ ได้ทำให้ผู้สร้างสรรค์เข้าใจตัวเองในแต่ละช่วงเวลามากขึ้นว่าเรารู้สึกอย่างไร เรายอมรับสิ่งใดได้บ้าง เราเรียนรู้และเห็นคุณค่าของร่างกายตนเองได้อย่างไรบ้าง การบันทึกความรู้สึกเพื่อบอกเล่าร่างกายจึงไม่ใช่เพียงผลลัพธ์ของการทำงานชิ้นนี้เพียงอย่างเดียว แต่ยังได้ถ่ายทอดความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับหญิงข้ามเพศให้กับผู้ชม รวมถึงได้ยอมรับความเปลี่ยนแปลงร่างกายและตนเองในฐานะของหญิงข้ามเพศด้วย

เอกสารอ้างอิง (References)

- ธนัชพร กิตติกิจอง. (2563). *การแสดง/Performance: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเพอร์ฟอร์แมนซ์*. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นฤพนธ์ ตัววิเศษ. (2560). เจ้าแม่ตะเคียน: การสร้างเรือนร่างหญิงให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัฒนธรรมบริโภคนิยมไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 13(2), 65-98. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jssnu/article/view/208718/144661>
- ปฎิยชญ์ ชาญสุวรรณ. (2565ก). *Goodbye My Body: Episode 1 – Care* [Video]. Vimeo. <https://vimeo.com/857720545>
- _____. (2565ข). *Goodbye My Body: Episode 2 – Change* [Video]. Vimeo. <https://vimeo.com/857721078>
- พฤษชาติ ลำเลิศกิตติกุล. (2564, 6 ตุลาคม). *สุขภาพของคนข้ามเพศ (TRANSGENDER) ต้องดูแลทั้งกายและใจ*. โรงพยาบาลพญาไท. [https://www.phyathai.com/article_detail/3616/th/สุขภาพของคนข้ามเพศ_\(TRANSGENDER\)_ต้องดูแลทั้งกายและใจ?branch=PYT3](https://www.phyathai.com/article_detail/3616/th/สุขภาพของคนข้ามเพศ_(TRANSGENDER)_ต้องดูแลทั้งกายและใจ?branch=PYT3)
- เพ็ญพรรณ เพ็ญพลอย. (2562). ความเสมอภาคทางเพศในทัศนะของมิเชล ฟูโกต์: เพศวิถี. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 3(3), 179-188. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jeir/article/view/247308/166811>
- มูลนิธิแคร์แมท. (ม.ป.ป.). *การใช้ฮอร์โมนสำหรับหญิงข้ามเพศ*. <https://www.caremat.org/การใช้ฮอร์โมนหญิงข้าม/>
- รณภูมิ สามัคคีคารมย์, สิริรัฐ รัฐเลิศกานต์, กนกวรรณ สีนชัย, คณาธิป จุลวัจน์, ณัฐพล แสงนาค และ เจษฎา แต่สมบัติ. (2562). พฤติกรรมการใช้ยาฮอร์โมนในกลุ่มนักศึกษาสาวประเภทสองในมหาวิทยาลัยกำกับรัฐและเอกชน. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 15(1), 46-66. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/QLLJ/article/view/199836/139635>
- ศุภชัย อาริรุ่งเรือง. (2555). *วิดีโออาร์ต ชุด มารผจญ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b1970043>
- Areerungruang, S. (2012). *Video art: the defeat of Mara* [Unpublished Doctoral's Thesis]. Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University. <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b1970043> [in Thai]
- Caremat Foundation. (n.d.). *Hormones for Transgender Women*. <https://www.caremat.org/การใช้ฮอร์โมนหญิงข้าม/> [in Thai]
- Chansuwan, P. (2022a). *Goodbye My Body: Episode 1 – Care* [Video]. Vimeo. <https://vimeo.com/857720545>

_____. (2022b). *Goodbye My Body: Episode 1 – Change* [Video]. Vimeo. <https://vimeo.com/857721078>

Duangwises, N. (2017). Ta-khian Goddess: Bodily Feminization of Sacred Superstition in Thai Consumer Culture. *Journal of Social Sciences Naresuan University*, 13(2), 65-98.

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jssnu/article/view/208718/144661> [in Thai]

Fuangfooloy, P. (2019). Michel Foucault's Gender Equality Concept: Transgender. *Journal of Educational Innovation and Research*, 3(3), 179-188. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jeir/article/view/247308/166811> [in Thai]

Kittikong, T. (2020). *Performance: Basic Understanding of Performance*. Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University. [in Thai]

Lamloetkittikun, P. (2021, October 6). *Health (TRANSGENDER) Must Take Care both Body and Mind*. Phyathai Hospital. [https://www.phyathai.com/article_detail/3616/th/สุขภาพของคนข้ามเพศ_\(TRANSGENDER\)_ต้องดูแลทั้งกายและใจ?branch=PYT3](https://www.phyathai.com/article_detail/3616/th/สุขภาพของคนข้ามเพศ_(TRANSGENDER)_ต้องดูแลทั้งกายและใจ?branch=PYT3) [in Thai]

Samakkeekarom, R., Ratlerdkarn, S., Sinchai, K., Jullawat, K., Sangnak, N. & Taesombat, J. (2019). The Use of Hormone Therapy among Trans-woman Students in Government and Private University. *Quality of Life and Law Journal*, 15(1), 46-66. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/QLLJ/article/view/199836/139635> [in Thai]